

De hoppar över sina egna behov

Soheyla Yazdanpanah vet hur arbetarklassens lägst avlönade arbetare har det

Ensamstående kvinnor med barn är enligt Statistiska Centralbyrån en av de grupper i Sverige som har den allra sämsta inkomstutvecklingen. Mellan 1991 och 2006 ökade deras inkomster endast med 10 procent – vilket är att jämföra med 23 procent för samtliga. Statistiken säger dock ingenting om hur dessa ensamstående kvinnor med barn lever och överlever och vilka strategier de använder för att klara

Fattig trots jobb

vardagen. Soheyla Yazdanpanah är ekonom-historiker vid Stockholms Universitet och har i sommar disputerat med avhandlingen *Att upprätthålla livet – Om lågavlönade ensamstående mödrars försörjning*. Hon har intervjuat tjugo kvinnor, varav tio födda i Sverige och tio i Iran, om deras strävan att tillgodose sina egna och sina barns behov i familjer där marginalerna är små, både vad gäller tid och pengar.

Dina informanter arbetar inom kvinnligt dominerade arbetaryrken med låga löner, främst inom barn- och äldreomsorgen. Varför är det viktigt att poängtera att de lönearbetar?

– Det har varit ett väldigt starkt fokus på socialbidragstagare och det har målats upp en bild där man tror att alla som har det svårt tillhör den gruppen. Många kanske inte vet att det finns de som lönearbetar och som ändå inte får pengarna att räcka – grundfrågan är ju varför vissa har så låga löner. Visst är det otroligt bra att det finns bostadsbidrag och barnbidrag och en välfärdsstat för den som behöver hjälp, men det blir också en orättvis bild av de här människorna att en stor del av deras inkomster skulle komma från bidrag och att det är vi andra som hjälper dem.

– Jag frågar mig: Varför ska de vara så när de jobbar? Varför ska de få ut nio tusen i handen, har vi verkligen inte råd med mer i det här samhället?

Hur använder du begreppet försörjning?

– Jag utgår i avhandlingen från feministiska ekonomiska teorier och försöker diskutera att försörjning inte bara handlar om ekonomi utan också har en social aspekt. Det handlar om respekt och om att man vill tillgodose sina materiella och sociala behov, där man också ska tillgodose sina behov enligt sociala normer.

Vilka försörjningsstrategier kunde du se hos de här kvinnorna?

– Jag talar om de tre begreppen inkomsten, utgiften och omsorgsarbetet. Den avgjort viktigaste inkomststrategin är att jobba mycket och att jobba extra, men då krävs också att man har tillgång till barnvakt vilket inte alltid är fallet. Jag har ett

Soheyla Yazdanpanah har forskat om ensamstående mödrars familjeförörjning. Hon frågar sig om samhället verkligen inte har råd att betala ut mer till lågavlönade.

exempel där en elvaåring satt barnvakt åt en fyraåring i tio timmar.

– Omsorgsarbetet är hela tiden en avvägning. När barnen är yngre så är det viktigare att vara nära dem, men när de är äldre kan omsorgen också handla om att det ska finnas pengar. När det gäller utgifterna identifierar jag flera olika strategier. Det handlar först och främst om att försöka handla så billigt som möjligt genom att springa runt i olika butiker och leta efter varor. En annan strategi är att göra saker själv i stället för att konsumera. Och slutligen handlar det om att hoppa över sina egna behov.

Kunde du se att kvinnorna i stort sett delade varandras villkor?

– Jag diskuterar i avhandlingen att de ekonomiska villkoren och det faktum att de är ensamstående påverkar alla de här kvinnorna och är någonting som är gemensamt för allihop.

– Men bland de svenskfödda kvinnorna finns de som har högre socialt kapital och

som har människor som kan hjälpa till i vardagen – och det blir tydligt att det i dessa fall är just kvinnor som bidrar. Jag blev förvånad, för bilden är att familjen inte är så viktig i det svenska samhället men så har jag inte uppfattat det nu. Den närmaste familjen i form av systrar och mödrar har stor betydelse i allt från att låna pengar till att sitta barnvakt när kvinnan jobbar kväll.

– De iranskfödda kvinnorna har i stället nätverk som främst består av vänner som ofta befinner sig i en liknande situation och inte kan ställa upp som till exempel barnvakt på samma sätt. Vännerna kan i stället vara dem man ventilerar sina tankar med.

Vilken betydelse har klass i din undersökning?

– Jag för en diskussion om klassbakgrund i avhandlingen, då de flesta av de svenskfödda jag har intervjuat kommer från arbetarklassen, medan flera av de iranskfödda kommer från medelklassen.

– Flera av de svenskfödda kvinnorna

hade också fysiska problem – de var sjuka eller hade ont i axlar och leder. De var lågutbildade, hade alltid jobbat och var helt enkelt slitna. Det var väldigt slående och jag blev faktiskt ganska chockad.

– De iranskfödda hade i stället kanske varit lärare eller haft tjänstemannajobb i hemlandet, några hade varit hemmafruar och andra var så unga när de lämnade Iran att de inte hade hunnit börja arbeta. Men det som var tydligt var att de inte mätte bra psykiskt. Två av kvinnornas män hade blivit avrättade och någon hade dött i krig. Och bara detta att komma till ett nytt land, att skilja sig – livet hade varit tufft för de här kvinnorna.

– Men också att vara medelklass i ett land och sedan börja en nedåtgående klassresa gjorde att de här kvinnorna inte mätte bra. Någon berättade att hon började gråta varje gång hon skrubbade golvet på kafét där hon arbetade. Hon sa att hon visste att "alla kan ta vilket jobb som helst, men ändå – jag har aldrig haft ett sådant här jobb".

Hade ni någon diskussion om vilken roll strukturell rasism och diskriminering spelar i de iranskfödda kvinnornas liv?

– Jag har försökt vara neutral och låta dem prata, men det kom upp ganska mycket faktiskt, upplevelsen av att man är diskriminerad eller oron över att barnen ska bli det. Det gör att kvinnorna är väldigt noga med att barnen ska utbilda sig för att inte behöva vara längst ner i den sociala hierarkin. Man satsar mycket på barnen, både för att man har en medelklassbakgrund och för att man ser på sin situation som en övergångsperiod.

– Några av kvinnorna arbetade 60 till 70 timmar i veckan för att barnen ska kunna köpa vad de vill. De vill ställa upp och en frasa som återkommer är att deras barn ska kunna vara som "alla andra".

Vad beror det på?

– Många av de iranskfödda kvinnorna kom till Sverige på slutet av 1980-talet och början av 1990-talet och det var ett hårt Sverige, både vad gäller arbetsmarknaden och det politiska klimatet. Flera av kvinnorna har stått utanför arbetsmarknaden ganska länge och gått på olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, läst på komvux, haft praktikplatser och inte fått någon direkt lön – så när de kom in på arbetsmarknaden började flera av dem att arbeta väldigt mycket för att höja sin levnadsstandard.

– Och vissa håller på att jobba ihjäl sig, jag ser att de kommer att bli jättesjuka inom några år. När jag frågade om en person verkligen klarar att jobba så fick jag svar som: "Jag svimmade på jobbet för ett tag sedan och blev hämtad med ambulans, men efter tio dagars sjukskrivning var jag tillbaka på jobbet – jag tror att jag klarar några år till".

KRISTINA LINDQUIST

kristina.lindquist@arbetaren.se